KRONIEK MENSENRECHTEN EN BEDRIJFSLEVEN
Januari – maart 2026

Jonas ter Braak & Noa van Tuijl ▪

Samenvatting | In deze periodieke bijdrage signaleert en analyseert de NJCM-werkgroep Mensenrechten en Bedrijfsleven actuele juridische en beleidsmatige ontwikkelingen op nationaal, Europees en internationaal niveau. Daarbij staat de wisselwerking tussen ondernemingsactiviteiten en mensenrechtelijke verantwoordelijkheden centraal. De kroniek richt zich op nieuwe wet- en regelgeving, rechtspraak, beleidsinitiatieven en andere normstellende kaders die relevant zijn voor het bedrijfsleven en mensenrechten. Vanwege de lopende wetgevingstrajecten zal een aantal onderwerpen in de kroniek een terugkerend karakter hebben.

DOI | 10.54195/NTM.27178

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0

Internationaal

ILO Commissie: 'WIA in strijd met ILO Verdrag 121 over Sociale Zekerheid'

De Commissie van Experts (de commissie) van de *International Labour Organization* (ILO) heeft in februari haar jaarlijkse rapport gepubliceerd. Daarin stelt zij vast welke landen hun verplichtingen uit geratificeerde verdragen niet nakomen.[1] De commissie schrijft in haar rapport over de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) in relatie tot artikel 14 van ILO Verdrag 121 betreffende de prestaties bij arbeidsongevallen en beroepsziekten.[2] De Nederlandse regering wordt aanbevolen om in overleg met de sociale partners maatregelen te nemen teneinde de nationale wetgeving in overeenstemming te brengen met artikel 14 van ILO-Verdrag 121.[3] De aanbevelingen van de commissie zijn niet bindend.

In artikel 14 van ILO Verdrag 121 is bepaald in welke gevallen een uitkering dient te worden verstrekt bij arbeidsongeschiktheid als gevolg van een arbeidsongeval of beroepsziekte. In het eerste lid van dit artikel wordt bepaald dat een uitkering moet worden verstrekt als de mate van arbeidsongeschiktheid 'een voorgeschreven graad' overschrijdt. Deze graad wordt vastgesteld

▪ Mr. J. ter Braak is docent Europees en internationaal recht aan de Hogeschool van Amsterdam, N. van Tuijl is Rijkstrainee bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

1 International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution), General Report and observations concerning particular countries*, Geneva: International Labour Office, 2026.

2 International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution), General Report and observations concerning particular countries*, Geneva: International Labour Office, 2026, p. 985.

3 International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution) – General Report and observations concerning particular countries*, Geneva: International Labour Office, 2026, p. 985-986.

door de nationale werkgever.[4] De ondergrens moet zodanig worden vastgesteld dat de betrokkene niet in 'behoeftige omstandigheden' geraakt.[5] De WIA beschermt arbeidsongeschikten die (tijdelijk) niet kunnen werken tegen inkomensverlies.[6] Op grond van deze wet kunnen personen die tijdelijk of voor altijd arbeidsongeschikt zijn een uitkering ontvangen. Personen die minder dan 35 procent arbeidsongeschikt zijn, hebben echter geen recht op een uitkering op basis van deze wet.[7]

De ondergrens van 35 procent is ingevoerd vanuit de verwachting dat deze groep, de zogenoemde 35-minners, voldoende inkomen zou kunnen verdienen om in het eigen levensonderhoud te voorzien. In de praktijk blijkt dat een groot deel van hen niet werkt en er niet in slaagt voldoende inkomen te verwerven. Mensen met een lager inkomen vóór hun arbeidsongeschiktheid worden bovendien vaker als minder dan 35 procent arbeidsongeschikt beoordeeld, omdat het inkomensverlies bij de beoordeling wordt meegewogen. De Nederlandse regering verwijst naar onderzoek van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, waaruit blijkt dat 35-minners veel ondersteuning nodig hebben. Zowel de Sociaal Economische Raad als de Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel concluderen dat de ondergrens lager zou moeten zijn dan 35 procent.[8] De vakbonden CNV, FNV en VCP stellen dat werkgevers 35-minners vaak niet aannemen of na afloop van het tweejarige opzegverbod ontslaan. Na een werkloosheidsuitkering komt slechts een klein deel in aanmerking voor bijstand; velen vallen buiten de regeling vanwege het inkomen of vermogen van een partner. Volgens de vakbonden verlaat daardoor een aanzienlijk deel van deze groep de arbeidsmarkt.[9]

De Nederlandse regering erkent dat 35-minners moeite kunnen hebben met het vinden van werk of een inkomen boven het bestaansminimum, en dat aanvullende maatregelen nodig zijn. Zij benadrukt echter dat dit een complex en tijdrovend proces is.[10] De commissie heeft eerder geoordeeld dat een arbeidsongeschiktheid van 30 procent als licht kan worden beschouwd, waarbij een eenmalige uitkering mogelijk is in plaats van een periodieke. De commissie heeft de ondergrens van 35 procent eerder al als te hoog aangemerkt en daarom in strijd geacht met artikel 14 van ILO Verdrag 121. De commissie stelt vast dat de WIA geen uitkeringen toekent bij een arbeidsongeschiktheid van minder dan 35 procent. De commissie concludeert daarmee opnieuw dat de WIA in strijd is met artikel 14 van ILO Verdrag 121.[11]

4 Artikel 1 van ILO-verdrag 121.
5 Artikel 14, lid 5, van ILO-verdrag 121.
6 *Kamerstukken II* 2004/05, 30034, nr. 3, p. 3.
7 International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution), General Report and observations concerning particular countrie*s, Geneva: International Labour Office, 2026, p. 985.
8International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution), General Report and observations concerning particular countrie*s, Geneva: International Labour Office, 2026, p. 985.
9 International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution), General Report and observations concerning particular countrie*s, Geneva: International Labour Office, 2026, p. 986.
10 International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution), General Report and observations concerning particular countries*, Geneva: International Labour Office, 2026, p. 986.
11 International Labour Organization, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution), General Report and observations concerning particular countrie*s, Geneva: International Labour Office, 2026, p. 985.

Energy Transfer tegen Greenpeace: SLAPP-zaak in Nederland?

Greenpeace International en Greenpeace-organisaties in de Verenigde Staten zijn op 27 februari door de districtsrechtbank van Noord-Dakota veroordeeld tot betaling van 345 miljoen dollar aan het pijpleidingbedrijf Energy Transfer (ET).[12] Het vonnis volgt op een juryoordeel van 19 maart 2025 waarin de Greenpeace-entiteiten werden veroordeeld tot betaling van meer dan 660 miljoen dollar. De jury kende destijds schadevergoeding toe op grond van onder meer *defamation* (smaad/laster), *trespass* (onrechtmatige betreding) en *conspiracy* (samenspanning).[13] Dit eerdere juryoordeel werd op een aantal onderdelen verworpen, waardoor de totale schadevergoeding is teruggebracht tot ongeveer 345 miljoen dollar. Greenpeace is echter van mening dat de Amerikaanse rechtszaak een vorm van juridische intimidatie is en vecht de opgelegde boete aan bij de Nederlandse rechter.[14]

Het geschil vindt zijn oorsprong in de aanleg van de *Dakota Access Pipeline* (DAPL), een pijpleiding voor het transport van ruwe olie van Noord-Dakota naar Illinois. De protesten tegen het project werden gestart door de *Standing Rock Sioux Tribe* en groeiden uit tot een grootschalige demonstratie. Greenpeace was een van de organisaties die de beweging ondersteunden. ET stelde in 2019 een civiele vordering in bij de rechter in *Morton County*. ET verweet aan drie met Greenpeace verbonden entiteiten onder meer het organiseren of faciliteren van gewelddadige acties tegen de pijpleiding en het verspreiden van onjuiste informatie.[15] Na uitspraak van 27 februari heeft Greenpeace aangekondigd een verzoek tot een nieuw proces in te dienen bij de districtsrechtbank. Wordt dat verzoek afgewezen, dan zal Greenpeace hoger beroep instellen bij het *North Dakota Supreme Court*.[16]

Zoals genoemd gaat Greenpeace naast Amerika dus ook in Nederland naar de rechter. Daar wordt het Amerikaanse proces geplaatst in het kader van de Europese anti-SLAPP-richtlijn[17]: volgens Greenpeace heeft de zaak namelijk als primair doel om haar financieel uit te putten en het zwijgen op te leggen. Greenpeace voert daarbij aan dat de anti-SLAPP-richtlijn juist ook bedoeld is om doelwitten van SLAPPs in derde landen rechtsbescherming te bieden in het land van vestiging.[18] Uiteindelijk hoopt Greenpeace dat de Nederlandse rechter oordeelt dat de Amerikaanse boete niet in aanmerking komt voor erkenning. Een bespreking van die zaak zal in een latere kroniek volgen.

12 State of North Dakota County of Morton (District Court, Verenigde Staten) 27 februari 2026, 30-2019-CV-00180 (*Energy Transfer/Greenpeace International*).

13 State of North Dakota County of Morton (District Court, *Jury Verdict*, Verenigde Staten) 19 maart 2025, 30-2019-CV-00180 (*Energy Transfer/Greenpeace International*).

14 Greenpeace Nederland, 'Wat een vonnis van 345 miljoen dollar betekent voor Greenpeace', 2 maart 2026, beschikbaar via https://www.greenpeace.org/nl/eerlijke-wereld/73677/wat-een-vonnis-van-345-miljoen-dollar-betekent-voor-greenpeace/.

15 State of North Dakota County of Morton (District Court, *Complaint*, Verenigde Staten) 21 februari 2019, 30-2019-CV-00180 (*Energy Transfer/Greenpeace International*).

16 Reuters, 'North Dakota judge finalizes $345 million judgment against Greenpeace in pipeline case', 28 februari 2026, beschikbaar via https://www.reuters.com/legal/government/north-dakota-judge-finalizes-345-million-judgment-against-greenpeace-pipeline-2026-02-28/.

17 Richtlijn (EU) 2024/1069.

18 Greenpeace International, 'Anti-SLAPP Lawsuit Greenpeace International vs. Energy Transfer', 11 november 2025, beschikbaar via https://www.greenpeace.org/international/about/legal/dutch-anti-slapp-lawsuit/.

Europees

Conclusies over arbeidsrechten 2025 van het Europees Comité voor Sociale Rechten 2025

Het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) heeft in januari zijn conclusies over arbeidsrechten in het jaar 2025 gepubliceerd. Het ECSR beoordeelt of de situatie in de verdragsstaten in overeenstemming is met de bepalingen van het Europees Sociaal Handvest (ESH) die betrekking hebben op arbeidsrechten.[19] De verdragsstaten rapporteren over de nationale situatie; het ECSR beoordeelt en publiceert zijn bevindingen in een conclusie. Van de 213 vastgestelde conclusies zijn 42 nationale situaties conform en 171 nationale situaties niet-conform het ESH.[20] De conclusies dienen als graadmeter voor de naleving van sociale grondrechten.

Het ECSR benadrukt dat, hoewel enige vooruitgang zichtbaar is, veel staten nog aanzienlijke stappen moeten zetten om fundamentele arbeidsrechten volledig te waarborgen. De voornaamste knelpunten zijn overmatige werkuren, belemmeringen voor collectieve onderhandelingen, onvoldoende bescherming van kwetsbare arbeidsvormen, waaronder platformwerk, telewerk en intensieve functies, en loonongelijkheid tussen mannen en vrouwen.

Nederland werd verzocht te rapporteren over de situatie op Curaçao voor wat betreft het recht op vrijheid van organisatie (artikel 5 ESH) en het recht op collectief onderhandelen (artikel 6 ESH). Het ECSR concludeert dat de situatie op Curaçao niet in overeenstemming is met artikel 5 ESH. Er zijn geen maatregelen genomen om de vrijheid van vereniging van werknemers te versterken, met name in sectoren met een lage organisatiegraad of in nieuwe sectoren. Daarnaast acht het ECSR de minimumvereisten voor vakbondslidmaatschap om als representatief erkend te worden te hoog.[21]Wat artikel 6 betreft, oordeelt het ECSR dat de situatie op Curaçao conform artikel 6, lid 1 ESH is, omdat de overheid overleg met de sociale partners heeft bevorderd. Ten aanzien van artikel 6, lid 2 ESH concludeert het ECSR echter een schending: op basis van de aangeleverde informatie kan niet worden vastgesteld dat collectieve onderhandelingen voldoende worden bevorderd, noch dat er toereikende maatregelen zijn genomen om het recht op collectieve onderhandelingen voor zelfstandigen, economisch afhankelijke werknemers of gelijkgestelden te verbeteren.

Fliegenschnee en anderen niet-ontvankelijk in klimaatzaak EHRM

Op 11 december 2025 publiceerde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (Hof) haar uitspraak in *Fliegenschnee e.a. tegen Oostenrijk.* De klachten waren niet-ontvankelijk.[22] De verzoekers, drie individuen en milieuorganisatie *Global 2000*, hadden in Oostenrijk tevergeefs verzocht om een gefaseerd verbod op de verkoop van fossiele brandstoffen. Zij stelden dat het uitblijven van het verbod hun rechten onder artikelen 2 en 8 EVRM schond. Eén verzoekster beriep zich

19 European Committee of Social Rights, *Conclusions XXIII-1 (2025), General Introduction*, Strasbourg: Council of Europe, p. 4 en 11.

20 European Committee of Social Rights, *Conclusions XXIII-1 (2025), General Introduction*, Strasbourg: Council of Europe, p. 3-5.

21 European Committee of Social Rights, *Conclusions XXIII-1, Netherlands in respect of Curaçao*, Strasbourg: Council of Europe, p. 3-5.

22 EHRM 18 november 2025, 40054/23 (*Fliegenschnee*).

daarnaast ook op het recht op eigendom in artikel 1 van Protocol nr. 1 wegens misoogsten door droogte. De uitspraak is de volgende in een reeks niet-ontvankelijke klimaatzaken bij het Hof.[23]

Het Hof plaatst de zaak in het kader van *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz* e.a. Voor slachtofferstatus moet dus concreet worden aangetoond dat de klager persoonlijk en ernstig wordt getroffen door klimaateffecten en dat bescherming dringend nodig is.[24] In *Fliegenschnee* ontbrak deze individualisering. Het Hof oordeelde dat de individuele verzoekers weliswaar stelden dat klimaatverandering hun leven en gezondheid bedreigde, onder meer vanwege leeftijd en medische omstandigheden. Toch ontbrak het aan concrete informatie of bewijs waaruit blijkt hoe zij persoonlijk en specifiek werden getroffen. Het enkel wijzen op algemene kwetsbaarheid of een medische aandoening volstaat niet. Daarmee ontbrak slachtofferstatus in de zin van artikel 34 EVRM.[25]

Ook ten aanzien van de procesbevoegdheid van verenigingen brengt de uitspraak verduidelijking. *KlimaSeniorinnen* opende eerder de deur voor *locus standi* van verenigingen, dit werd in *Fliegenschnee* verder uitgewerkt: *Global 2000* moest haar statutaire doelstellingen, nationale verankering en representativiteit concreet onderbouwen. Het Hof liet de kwestie over de ontvankelijkheid van *Global 2000* uiteindelijk in het midden.

De klachten werden uitsluitend aan artikel 8 EVRM getoetst. Hierover was het Hof helder. Gelet op het subsidiariteitsbeginsel en de ruime beoordelingsmarge die staten toekomt bij de keuze van middelen om hun klimaatdoelstellingen te verwezenlijken, garandeert artikel 8 EVRM geen recht op specifieke mitigerende maatregelen.[26]

Schikking Limbu tegen Dyson

Op 26 februari 2026 heeft technologiebedrijf Dyson een schikking getroffen met 24 Nepalese en Bengaalse arbeidsmigranten die het bedrijf aansprakelijk stelden voor ernstige misstanden in haar Maleisische toeleveringsketen. De schikking volgde nadat de *High Court* in het Verenigd Koninkrijk (VK) oordeelde dat de aansprakelijkheidsprocedure tegen Dyson over vermeende mensenrechtenschendingen in haar toeleveringsketen doorgang kon vinden.[27] Eerder werd besloten dat de zaak in het VK kon worden behandeld.[28] Het is lastig om deze zaak, in Nederlands perspectief te plaatsen. Maar het laat zien dat Britse rechters bereid zijn jurisdictie te aanvaarden over mensenrechtenschendingen in buitenlandse toeleveringsketens.

De eisers, arbeidsmigranten uit Nepal en Bangladesh, stellen dat zij tussen 2011 en 2012 naar Maleisische toeleveranciersfabrieken van Dyson werden gesmokkeld. Daar zouden zij zijn blootgesteld aan dwangarbeid, uitbuiting en in sommige gevallen mishandeling. Zij voerden aan dat de Dyson-bedrijven contractuele zeggenschap hadden over de arbeids- en leefomstandigheden in de fabrieken, een hoge mate van controle uitoefenden over de bedrijfsvoering en de

23 Voorbeelden zijn EHRM 9 april 2024, 39371/20 (*Duarte Agostinho e.a./Portugal e.a.*); EHRM 9 april 2024, 7189/21 (*Carême/Frankrijk*); EHRM, 13 december, 35057/22 (*Plan B Earth e.a./Verenigd Koninkrijk*); EHRM, 1 december 2022, 36959/22 (*Humane Being e.a./Verenigd Koninkrijk*).

24 EHRM 18 november 2025, 40054/23, par. 30 (*Fliegenschnee*); EHRM 9 april 2024, 53600/20, par. 487-488 (*KlimaSeniorinnen*).

25 EHRM 18 november 2025, 40054/23, par. 31 (*Fliegenschnee*).

26 EHRM 18 november 2025, 40054/23, par. 33 (*Fliegenschnee*).

27 EWHC 38 (KB) 14 januari 2026, QB-2022-001698 (*Limbu e.a./Dyson*).

28 EWCA Civ 1564 13 december 2024, CA-2023-002333 (*Limbu e.a./Dyson*).

omstandigheden, en op de hoogte waren van de risico's van dwangarbeid. Dyson ontkende elke aansprakelijkheid.[29]

De aansprakelijkheidsprocedure stond gepland voor april 2027, maar zoals gezegd maakten partijen echter een schikking bekend. Een inhoudelijk rechterlijk oordeel over Dysons aansprakelijkheid blijft daarmee uit.

NCP Noorwegen: Telenor verkoop Myanmar

Het Noorse National Contact Point (NCP)[30] concludeerde in zijn *Final Statement* op 11 december 2025 dat het Noorse telecombedrijf Telenor ASA (Telenor) in strijd handelde met OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen). De klacht richtte zich met name op de wijze waarop Telenor zijn activiteiten in Myanmar heeft beëindigd.[31]

Telenor exploiteerde via haar dochteronderneming Telenor Myanmar een telecomnetwerk met circa achttien miljoen abonnees. Na een staatsgreep in 2021 en de daardoor verslechterde mensenrechtensituatie kondigde Telenor aan zich uit het land terug te trekken. Telenor sloot een verkoopovereenkomst met het Libanese investeringsbedrijf *M1 Group*. De transactie werd in maart 2022 afgerond, waarbij de Myanmarese autoriteiten als voorwaarde stelden dat een lokale meerderheidsaandeelhouder werd aangetrokken.[32]

Volgens de klacht had Telenor bij de verkoop geen toereikende *due diligence* verricht: de eigenaar van *M1 Group* zou namelijk investeringsbanden hebben met het Myanmarese leger. Hierdoor ontstond de angst dat na de verkoop gemakkelijk zou worden voldaan aan verzoeken van het leger om gevoelige persoonsgegevens van gebruikers te verstrekken. Ook die van politieke dissidenten. En ja, na de coup voldeed Telenor aan verzoeken van de militaire junta om historische gebruikersdata. Volgens berichtgeving liepen bijna vijfhonderd klanten het risico te worden gearresteerd als gevolg van de overdracht.[33]

Het NCP stelde vast dat Telenor geen doorlopende mensenrechten *due diligence* heeft uitgevoerd die evenredig was aan de ernst en waarschijnlijkheid van de nadelige gevolgen. Ook dat het systematisch prioriteren van medewerkersbelangen ten koste van klanten en andere rechthebbenden niet strookt met de OESO-richtlijnen. Hiernaast dat bij het bekend worden van de eis tot lokale meerderheidsaandeelhouder een nieuwe *due diligence* werd vereist, maar achterwege bleef. Telenor had hiernaast in het verkoopcontract specifieke mensenrechtenprocedures van de koper moeten eisen.[34] Het NCP verwacht nu van Telenor een actieve bijdrage

29 EWHC 38 (KB) 14 januari 2026, QB-2022-001698, par. 3-4 (*Limbu e.a./Dyson*).

30 Een onder de OESO-richtlijnen ingestelde nationale klacht- en bemiddelingsmechanisme. De Nederlandse evenknie valt onder het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het behandelt klachten over mogelijke schendingen van de OESO-Richtlijnen, bijvoorbeeld op het gebied van mensenrechten of milieu. Partijen kunnen er terecht wanneer een bedrijf de richtlijnen mogelijk niet naleeft. Hun aanbevelingen zijn niet bindend.

31 Norwegian National Contact Point, Final Statement Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO) on behalf of 474 Myanmar-based civil society organisations vs. Telenor ASA, 11 December 2025.

32 Norwegian National Contact Point, Final Statement Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO) on behalf of 474 Myanmar-based civil society organisations vs. Telenor ASA, 11 December 2025, p. 13-14.

33 Norwegian National Contact Point, Final Statement Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO) on behalf of 474 Myanmar-based civil society organisations vs. Telenor ASA, 11 December 2025, p. 18-19

34 Norwegian National Contact Point, Final Statement Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO) on behalf of 474 Myanmar-based civil society organisations vs. Telenor ASA, 11 December 2025, p. 33-34.

aan herstel, onder meer door financiële steun aan digitale beveiliging voor voormalige gebruikers in Myanmar.

Net zoals in Nederland zijn ook Noorse NCP-uitspraken niet-bindend. Ze kunnen echter wel degelijk juridische en politieke gevolgen hebben. In dit geval hebben meerdere Myanmarese burgers en maatschappelijke organisaties Telenor al gewezen op hun voornemen een schadevordering in te stellen wegens mensenrechtenschendingen als gevolg van de gegevensoverdracht. Daarnaast bereidt het Noorse parlement een formeel onderzoek voor naar de rol van de Noorse staat als meerderheidsaandeelhouder van Telenor.[35]

EU Ombudsvrouw vindt wanbeheer in voorbereiding EU Omnibus

Op 27 november 2025 oordeelde de Europese Ombudsvrouw dat de Europese Commissie bij de voorbereiding van het Omnibus I-pakket fundamentele beginselen van behoorlijk bestuur heeft geschonden.[36] Het pakket zorgt voor een afzwakking van een aantal Europese duurzaamheidswetten, waaronder de *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD). Aanleiding was een klacht van acht ngo's bij de EU-ombudsvrouw over het wetgevingsproces.

De Commissie zou bij de voorbereiding van Omnibus-I verschillende procedurele waarborgen hebben genegeerd die zijn verankerd in de verdragen van de EU; de *Better Regulation*-regels van de Commissie en de Europese Klimaatwet. Het onderzoek resulteerde in drie concrete kritiekpunten: in de eerste plaats ging de Commissie voorbij aan de verplichte effectbeoordeling. Ten tweede werd de vereiste stakeholderconsultatie gedomineerd door vertegenwoordigers uit de industrie. Tot slot kon de Commissie niet aantonen dat zij een klimaatconsistentiebeoordeling had uitgevoerd, terwijl de Europese Klimaatwet de Commissie daartoe verplicht.

Volgens de Ombudsvrouw hanteerde de Commissie bij de rechtvaardiging van het wetgevingspakket een te ruime invulling van het begrip 'urgentie', zonder een redelijke motivatie daarvan. Evenmin legde zij afwijkingen van de *Better Regulation*-regels schriftelijk vast. De Commissie voerde nog aan dat naleving van de *Better Regulation*-regels facultatief is en geen juridische plicht. De Ombudsvrouw verwierp dit argument, aangezien dergelijke beginselen van behoorlijk bestuur gerespecteerd dienen te worden.[37]

Of het oordeel van de Ombudsvrouw juridische consequenties met zich meebrengt moet nog blijken. De vaststelling van *maladministration* heeft op zichzelf geen automatische vernietiging van Omnibus I tot gevolg: het oordeel van de Ombudsvrouw is juridisch niet bindend. Wel wordt in recente publicaties de mogelijke ongeldigheid van Omnibus-I bezien. De procedurele schendingen, zoals besproken door de Ombudsvrouw, zouden de rechtmatigheid van Omnibus-I kunnen aantasten.[38]

35 SOMO, 'Telenor failed to respect human rights in Myanmar sale', 11 december 2025, beschikbaar via https://www.somo.nl/telenor-failed-to-respect-human-rights-in-myanmar-sale/.

36 EU Ombudsman, Ombudsman finds maladministration in how Commission prepared urgent legislative proposals, 27 november 2025, beschikbaar via https://www.ombudsman.europa.eu/nl/press-release/en/215989

37 EU Ombudsman, Recommendation on the European Commission's compliance with 'Better Regulation' rules and other procedural requirements in preparing legislative proposals that it considered to be urgent, 25 november 2025, beschikbaar via https://www.ombudsman.europa.eu/en/recommendation/en/215920.

38 Zie bijvoorbeeld A. Alemanno, *'The Omnibus Road to Constitutional Drift: How the Rise of Omnibus Legislation Undermines Procedural Integrity in the EU'*, 12 november 2025, beschikbaar via https://verfassungsblog.de/omnibus-legislation-europe-constitutional/.

Niet (tijdig) voldoen aan klimaatverwachtingen ECB: dwangsommen Crédit Agricole

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de Franse bank *Crédit Agricole* periodieke dwangsommen tot ongeveer 7,6 miljoen euro opgelegd wegens het niet tijdig uitvoeren van een materialiteitsbeoordeling van klimaat- en milieurisico's.[39] Het is de tweede keer dat de ECB een dergelijke sanctie oplegt in het kader van haar klimaattoezicht.[40] Het mensenrechtelijke belang van de *Crédit Agricole*-boete behoeft een toelichting.

Prudentieel toezicht heeft als primair doel de soliditeit van banken te bewaken. Anders dan in de mensenrechtenpraktijk gaat het niet om de impact van bancaire activiteiten op mensen en de planeet (in het bankwezen noemen ze dit *inside-out*), maar om het effect van het klimaat op de bank (*outside-in*). In dat kader heeft de ECB in 2020 toezichtsverwachtingen gepubliceerd over de wijze waarop banken klimaat- en milieurisico's moeten integreren in hun strategie, *governance* en risicobeheer.[41] Die verwachtingen zijn anders dan hun naam suggereert, niet vrijblijvend. Waar banken niet aan de verwachtingen voldoen, kan de ECB bindende verplichtingen opleggen en dwangsommen bij niet-naleving.[42]

Relevant voor deze kroniek is met name de verplichting die de ECB, niet met zoveel woorden, banken oplegt om transitieplannen te ontwikkelen.[43] Banken moeten aan de hand van langetermijnanalyses in kaart brengen hoe hun verdienmodel zich verhoudt tot de doelstellingen uit klimaatwetgeving.

In deze sfeer oordeelde de ECB dat *Crédit Agricole* niet tijdig in kaart bracht welke klimaat- en milieurisico's voor haar daadwerkelijk van betekenis zijn, kijkend naar haar specifieke portefeuille en bedrijfsmodel.

Nationaal

Aangifte tegen Tata Steel

Op 5 december 2025 deden Greenpeace en omwonendenorganisatie FrisseWind.nu aangifte bij het Openbaar Ministerie tegen Tata Steel Nederland.[44] Aanleiding zijn metingen van de Om-

39 ECB, ECB imposes periodic penalty payments on Crédit Agricole for failing to sufficiently identify climate risks, Press release 13 februari 2026, beschikbaar via https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2026/html/ssm.pr260213~d0ac373293.en.html.

40 Eerder ontving de Spaanse bank *ABANCA* periodieke dwangsommen van 187.650 euro voor een vergelijkbare tekortkoming.

41 ECB-gids inzake klimaat- en milieurisico's (november 2020).

42 De ECB oefent haar toezichthoudende bevoegdheden uit krachtens Verordening (EU) nr. 1024/2013 (de SSM-Verordening). Op grond van artikel 18 van die verordening kan de ECB administratieve sancties opleggen aan significante instellingen ('grote' banken) die haar besluiten niet naleven.

43 'Niet met zoveel woorden', want transititeplannen worden in de ECB Klimaatgids nog niet expliciet vereist. In de praktijk worden dergelijk plannen wel gemaakt om holistisch aan de verwachtingen te kunnen voldoen. De verplichting tot het maken van een transitieplan komt pas expliciet terug in latere regelgeving van de *European Banking Authority*.

44 Greenpeace/Frisse Wind.nu, Aangifte tegen Tata Steel Nederland, 5 december 2025, beschikbaar via https://www.greenpeace.org/nl/eerlijke-wereld/73152/aangifte-tegen-tata-steel-vanwege-hogere-uitstoot-van-schadelijke-stoffen-dan-bedrijf-rapporteerde/.

gevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODNZKG), waaruit blijkt dat Tata Steel structureel meer schadelijke stoffen heeft uitgestoten dan in zijn milieujaarverslagen werd verantwoord.[45]

Op 6 oktober 2025 publiceerde de ODNZKG een beoordeling van het elektronisch milieujaarverslag van Tata Steel over 2024. Daaruit bleek dat de gerapporteerde uitstoot van meerdere stoffen significant hoger lag dan in voorgaande verslagen. Die stijging wijst er volgens de aangevers op dat de feitelijke uitstoot ook in eerdere jaren al hoger was dan destijds gerapporteerd, en dat Tata Steel dit systematisch heeft verzwegen. De aangifte volgt de volgende redenering: als de uitstoot in 2024 beduidend hoger ligt dan eerder gerapporteerd, zonder dat er sprake is van een plotselinge emissiepiek, dan was de werkelijke uitstoot ook in voorgaande jaren hoger. De milieujaarverslagen gaven dus mogelijk een onjuist beeld van de daadwerkelijke milieubelasting.[46]

De aangifte richt zich primair op herhaalde schending van de rapportageverplichtingen uit artikel 5 van de PRTR-Verordening.[47] Op grond van artikel 5 lid 1 van die verordening zijn exploitanten van grote industriële installaties verplicht jaarlijks te rapporteren over de hoeveelheid uitgestoten stoffen. Artikel 5 lid 4 schrijft daarnaast voor dat rapportages worden opgesteld op basis van 'de beste beschikbare informatie'. Beide verplichtingen zijn geïmplementeerd in de Omgevingswet. Schending ervan levert een strafbaar feit op onder de Wet economische delicten. De aangifte ziet niet op incidentele tekortkomingen, maar op een vermoedelijk patroon van onjuiste rapportage over meerdere jaren.

45 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, OD NZKG: Tata Steel rapporteert hogere uitstoot in Milieujaarverslag 2024, 6 oktober 2025, beschikbaar via https://odnzkg.nl/nieuws/od-nzkg-tata-steel-rapporteert-hogere-uitstoot-inmilieujaarverslag-2024/.

46 Greenpeace/Frisse Wind.nu, Aangifte tegen Tata Steel Nederland, 5 december 2025, beschikbaar via https://www.greenpeace.org/nl/eerlijke-wereld/73152/aangifte-tegen-tata-steel-vanwege-hogere-uitstoot-van-schadelijke-stoffen-dan-bedrijf-rapporteerde/, p. 5.

47 Verordening (EG) nr. 166/2005 van het Europees Parlement en de Raad van 18 januari 2006 betreffende de instelling van een Europees register inzake de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen en tot wijziging van de Richtlijnen 91/689/EEG en 96/61/EG van de Raad (PbEU 2006, L 33).